

*

ARCHIWUM AKT NOWYCH w WARSZAWIE
ŚCIŚLE TAJNE

Zał. do pisma Nr 00180/Kier. Egz. nr 4

MEMORANDUM
W SPRAWIE UKŁADU WARSZAWSKIEGO ORAZ PLANU ROZWOJU
SIŁ ZBROJNYCH PRL²⁴

Zawarty w maju 1955 roku Układ Warszawski, a w szczególności porozumienie wojskowe do niego oraz dwustronne porozumienie między Polską i ZSRR podpisano w okresie poprzedzającym Układ Warszawski i uaktualniano już po jego zawarciu, a zawierające zobowiązania PRL odnośnie liczebności, organizacji i wyposażenia Sił Zbrojnych, produkcji zbrojeniowej i operacyjnego przygotowania obszaru kraju – wymagają, w związku z doświadczeniem praktycznej ich realizacji, gruntownej analizy i rewizji.

Główną przyczyną powodującą konieczność rewizji wymienionych wyżej porozumień jest polityczne i gospodarcze położenie naszego kraju.

Porozumienia powyższe zawierają szereg zobowiązań nie dających się pogodzić z polityką niezależności i suwerenności proklamowaną przez kierownictwo Partii i Rządu.

Zobowiązania o charakterze wojskowym, wzięte przez Polskę na podstawie dwustronnych porozumień, pomimo wielokrotnych zmian i uaktualniania, są nierealne i niemożliwe do wykonania bez olbrzymich wydatków na armię i przemysł zbrojeniowy, co nie da się pogodzić z proklamowaną przez kierownictwo Partii i Rządu polityką stałego podnoszenia poziomu życiowego narodu polskiego.

Mając to na uwadze Sztab Generalny przeprowadził szczegółową analizę postanowień i zobowiązań wynikających z dwustronnych porozumień zawartych z ZSRR oraz w ramach Układu Warszawskiego i poniżej przedstawia wyniki swoich rozważań.

²³ Zapis magnetofonowy rozmowy z gen. bryg. w st. spocz. Janem Drzewieckim 9.05.1997 r. Oryginał taśmy w posiadaniu autora.

²⁴ W 1995 r. fragment memorandum pt. „Zły Układ” opublikował Józef Stępień („Przegląd Tygodniowy” z 14.04.1995 r.). Autorstwo niniejszego dokumentu przypisał czasowo pełniącemu obowiązki ministra obrony narodowej PRL Jerzemu Bordziłowskiemu. Zamieścił też jego biogram. Tymczasem ówczesny szef Sztabu Generalnego WP podpisał tylko tekst pisma przewodniego do I Sekretarza KC PZPR.

I. O zobowiązaniach wojskowych wynikających z Układu Warszawskiego

Obecny układ sił w świecie, nasze położenie strategiczne oraz ideologiczne, więź naszego kraju z obozem socjalizmu całkowicie uzasadniają i potwierdzają słusność koncepcji zawarcia Układu Warszawskiego oraz zespolenia wysiłków wojskowych państw uczestników tego Układu dla obrony wspólnych celów i interesów.

Jednak wojskowe protokoły do Układu Warszawskiego, a w szczególności „Statut Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych państw-uczestników Układu Warszawskiego” oraz koncepcja organizacyjna Zjednoczonych Sił Zbrojnych²⁵ wymagają całkowitej przebudowy.

1. Koncepcja organizacyjna Zjednoczonych Sił Zbrojnych przewiduje wydzielenie przez państwa uczestniczące w Układzie Warszawskim części swych Sił Zbrojnych do dyspozycji Zjednoczonego Dowództwa.

Koncepcja powyższa podobna jest do koncepcji organizacyjnej sił wojskowych NATO, gdzie również państwa uczestniczące w pakcie, a szczególnie Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Francja, wydzielają część swych Sił Zbrojnych pod wspólne dowództwo.

Jednak położenie strategiczne głównych uczestników NATO jest inne, aniżeli położenie strategiczne państw uczestników Układu Warszawskiego, za wyjątkiem Związku Radzieckiego.

Główne państwa uczestniczące w NATO mają swoje interesy strategiczne na wielu teatrach działań wojennych i dlatego na konkretny teatr działań wojennych, na którym przewidziana jest działalność NATO mogą wydzielić tylko część swych sił; zresztą pozostałe siły mają one zaangażowane w innych tego rodzaju paktach (SEATO, pakt bagdadzki), kolo- niach itp.

Inna zupełnie jest sytuacja strategiczna, dla rozwiązania której zawarty został Układ War- szawski.

Obszarem jego działania jest europejski teatr działań wojennych, zainteresowania woj- skowe wszystkich jego uczestników, za wyjątkiem Związku Radzieckiego, dotyczą tego te- atru.

Dlatego też wszystkie Siły Zbrojne państw uczestników Układu Warszawskiego, za wy- jątkiem Związku Radzieckiego, winny być użyte w obronie wspólnych celów i interesów na europejskim teatrze działań.

Z powyższego wynika sztuczny charakter podziału Sił Zbrojnych państw uczestników Układu Warszawskiego na dwie części, mianowicie wydzieloną do Zjednoczonych Sił i dru- gą pozostającą pod narodowym dowództwem.

W konkretnych warunkach Polski wydzielenie części Sił Zbrojnych w skład Zjednoczo- nych Sił Zbrojnych oprócz sztucznego charakteru podziału jest jeszcze nierealne, ze wzglę- du na ustaloną wysokość kontyngentu (mowa o tym w drugiej części memorandum). Mia- nowicie pomimo zmniejszenia ogólnej ilości dywizji o pięć, zmniejszono ilość dywizji wy- dzielanych do Zjednoczonych Sił Zbrojnych – tylko o jedną.

2. Struktura Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych państw uczestników Układu Warszawskiego zbudowana jest wg zasad jednoosobowego dowodzenia, kolegialność

²⁵ Wspomnianych tu „wojskowych protokołów do Układu Warszawskiego”, „Statutu Zjednoczo- nego Dowództwa...” oraz „koncepcji organizacyjnej Zjednoczonych Sił Zbrojnych” nie odnaleziono. Jak wynika z tekstu dokumentu autorzy „Memorandum...”, przygotowując swoje wnioski, propo- zycje i uwagi byli w ich posiadaniu.

w podejmowaniu decyzji nosi charakter formalny (nie jest nigdzie sformułowana), podległość Naczelnego Dowódcy zwierzchniemu międzynarodowemu organowi politycznemu jest niesprecyzowana i sformułowana bardzo luźnie.

Z powyższego wynika ponadnarodowy charakter Naczelnego Dowódcy i jego sztabu, co nie daje się pogodzić z pojęciem niezależności i suwerenności państw uczestników Układu Warszawskiego.

Ponadnarodowy charakter Naczelnego Dowódcy i jego sztabu uwidacznia się w określonych dla nich obowiązkach i prawach.

Kompetencje Naczelnego Dowódcy w sprawach „Kierowania szkoleniem operacyjnym i bojowym” stoją w sprzeczności z narodowym charakterem armii poszczególnych państw i sugerują wprowadzanie we wszystkich armiach ogólnie obowiązujących regulaminów, określających tryb i porządek życia wojskowego (np. Regulaminów Służby Wewnętrznej, Garnizonowej, Musztry, Dyscyplinarnej).

Szerokie są prawa kontroli Naczelnego Dowódcy oraz wydawania wytycznych pokontrolnych.

Duży jest zakres wiadomości, o których poszczególne Sztaby Generalne winny przedstawiać sprawozdania do Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

Sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych nie stanowi w pełnym tego słowa znaczeniu organu międzynarodowego, zaś obowiązki i prawa przedstawicieli poszczególnych armii w tym sztabie są niesprecyzowane. Jak zresztą wykazuje dotychczasowa praktyka funkcje tych przedstawicieli noszą czysto reprezentacyjny i formalny charakter.

Stosunki między Sztabem Zjednoczonych Sił Zbrojnych a Sztabami Generalnymi poszczególnych armii uregulowane są w zbyt kategorycznej formie i częściowo na zasadzie podległości tych ostatnich.

3. Wydarzenia ostatniego okresu wykazały, że zobowiązania wzięte przez PRL wobec Zjednoczonego Dowództwa noszą charakter jednostronny, natomiast żadne porozumienie międzynarodowe względnie dwustronne nie reguluje tak istotnej sprawy, jaką jest określenie statutu prawnego wojsk jednego z państw uczestników Układu Warszawskiego, przebywających na terytorium innego państwa uczestnika Układu lub przejeżdżających przez to terytorium²⁶.

W związku z powyższym wysuwa się pilna konieczność uregulowania powyższych spraw w duchu Deklaracji Rządu ZSRR z dnia 30 października br.

4. Celem usunięcia wyżej omówionych niesłusznych koncepcji organizacyjnych i strukturalnych Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz ich Naczelnego Dowództwa proponuje się ustalić następujące tezy do opracowania nowych zasad wojskowych Układu Warszawskiego:

a) Państwa-uczestnicy Układu Warszawskiego gotowe są użyć wszystkich swoich Sił Zbrojnych w obronie wspólnych celów i interesów. Związek Radziecki, w porozumieniu z innymi sygnatariuszami Układu, ustali ilość swych wojsk, wydzielanych do dyspozycji Układu Warszawskiego, dla działań na europejskim teatrze działań.

b) Użycie Sił Zbrojnych państwa-uczestnika Układu Warszawskiego do akcji zbrojnej wymaga zgody odpowiedniego organu państwowego zgodnie z Konstytucją danego państwa.

c) Siły Zbrojne każdego z państw-uczestników Układu Warszawskiego podlegają w czasie pokoju wyłącznie rozkazom swego narodowego dowództwa i działają na podstawie wytycznych odpowiedniego organu państwowego, zgodnie z Konstytucją danego państwa.

d) Ustala się konieczność ścisłej współpracy i koordynacji działań Sił Zbrojnych państw-uczestników Układu Warszawskiego w następujących zasadniczych zagadnieniach:

²⁶ Chodzi tu o status prawny Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej na terytorium Polski.

- koncepcji strategicznych i operacyjno-taktycznych;
  - spraw organizacyjnych do szczebla związku taktycznego;
  - standaryzacji podstawowych rodzajów uzbrojenia;
  - koordynacji produkcji i wzajemnych dostaw uzbrojenia i sprzętu wojskowego w czasie pokoju i na czas wojny;
  - wspólnych przedsięwzięć operacyjnego przygotowania obszaru kraju do obrony.
- e) Dla koordynacji wyżej wymienionych zagadnień tworzy się organ pod nazwą Wojskowy Komitet Doradczy.

Wojskowy Komitet Doradczy składa się z Ministrów Obrony Narodowej względnie Szefów Sztabów Generalnych państw-uczestników Układu Warszawskiego.

Komitet wybiera ze swego grona Przewodniczącego na okres jednego roku.

f) Wojskowy Komitet Doradczy posiada organ roboczy pod nazwą Stały Komitet Sztabowy. Stały Komitet Sztabowy składa się z oficerów i generałów wszystkich państw-uczestników Układu Warszawskiego.

Ilość oficerów i generałów wydzielanych do Stałego Komitetu Sztabowego przez poszczególne państwa oraz obsada zasadniczych stanowisk w Komitecie winny być zatwierdzone przez zwierzchni międzynarodowy organ polityczny.

g) Siedzibę Wojskowego Komitetu Doradczego i Stałego Komitetu Sztabowego ustala zwierzchni międzynarodowy organ polityczny.

h) Wojskowy Komitet Doradczy przedstawia swe propozycje odnośnie zagadnień wymienionych w punkcie d) zwierzchniemu międzynarodowemu organowi politycznemu do zatwierdzenia, po czym obowiązują one wszystkich uczestników Układu Warszawskiego.

i) Stały Komitet Sztabowy może również przedstawiać rekomendacje poszczególnym Sztabom Generalnym odnośnie zagadnień wymienionych w punkcie d).

Przyjęcie tych rekomendacji do wykonania zależy od decyzji odpowiednich organów państwa-uczestnika Układu Warszawskiego.

j) W wypadku wybuchu wojny może być powołane przez zwierzchni międzynarodowy organ polityczny Naczelne Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

Sztab Naczelnego Dowództwa tworzony będzie z oficerów i generałów zainteresowanych państw, zaś obsada zasadniczych stanowisk zatwierdzana przez zwierzchni międzynarodowy organ polityczny.

k) Projekt Statutu prawnego wojsk radzieckich przebywających na terytorium PRL przedstawia załącznik nr 1 do niniejszego memorandum²⁷.

II.

O zobowiązaniach wojskowych wynikających z dwustronnych protokółów spisanych z ZSRR w 1955 r.

Dwustronne protokoły spisane między przedstawicielami PRL i ZSRR w 1955 r. określają dokładnie rozwój Sił Zbrojnych PRL w latach 1955–1965.

Analiza strony prawnej tych protokółów przedstawiona jest w załączniku nr 2 do niniejszego memorandum²⁸.

Zobowiązania wzięte przez Polskę odnośnie rozwoju Sił Zbrojnych w latach 1955–1965 są ze względu na ekonomiczne możliwości naszego kraju całkowicie nierealne i niewykonalne.

²⁷ Nie publikujemy wspomnianego projektu statusu prawnego wojsk radzieckich na terytorium Polski.

²⁸ Wspomnianego załącznika nie publikujemy.

Równocześnie należy stwierdzić, że zobowiązania te przy ich ścisłej realizacji mogą stać się hamulcem rozwoju naszych Sił Zbrojnych, zgodnie z wymogami nauki wojennej i postępu technicznego.

1. Nierealność ustalonego planu rozwoju naszych Sił Zbrojnych wskazuje fakt, że zadania ustalone początkowo na lata 1955–1960 zostały następnie rozciągnięte na lata 1955–1965.

Jednak i to rozciągnięcie realizacji planu jest nierealne, gdyż w projekcie planu 5-letniego planowano zaledwie umieścić 27% ogólnej sumy potrzebnej na import uzbrojenia (tj. około 350 mln rubli rocznie), zaś 73% tej sumy (tj. około 1 mld rubli rocznie) projektowano przesunąć na lata 1961–1965, co jest oczywiście niewykonalne.

Przy głębszej analizie pierwszego planu 5-letniego (1956–1960 r.) okazało się, że nawet wydzielenie 350 mln rubli rocznie na import uzbrojenia jest również niemożliwe.

Poważne trudności napotkano w dziedzinie uzyskania środków potrzebnych w budżecie MON.

Szczególne zaś trudności napotkano w zabezpieczeniu produkcji przemysłu krajowego, przeznaczonej dla potrzeb Sił Zbrojnych.

W związku z powyższym gospodarka narodowa postawiła przed nami zadanie zmniejszenia wydatków na Siły Zbrojne w latach 1957–1960 o co najmniej 11 mld zł, co oznacza zmniejszenie o 19% w stosunku do poprzednio planowanych sum.

Powyższe granice ekonomiczne pozwalają nam utrzymywać Siły Zbrojne o liczebności:

– w czasie pokoju – 200 000–220 000 ludzi;

– w czasie wojny mobilizować w pierwszym i drugim rzucie – 650 000–700 000 ludzi.

2. Ustalona w protokołach organizacja, szczególnie wojsk lądowych, zmusza nas do utrzymywania dużej ilości dywizji przy słabym ich wyposażeniu technicznym, zaś na okres mobilizacji przewidywano nawet tworzenie dywizji o trakcji konnej.

W ustalonych granicach rozwoju trudno było zmieniać tak bardzo obecnie istotny stosunek między dywizjami piechoty, dywizjami zmechanizowanymi i dywizjami pancernymi, co jest sprzeczne z ogólną tendencją do „zmechanizowania i upancernienia” wojsk lądowych.

Organizacja artylerii polowej, szczególnie oddziałów artylerii OND, uświęca stare formy organizacyjne, nie pozostawiając miejsca na poszukiwanie nowych.

Szczególne jednak ujemnie odbijają się nasze zobowiązania na organizacji pokojowej wojsk, szczególnie lądowych.

Wskutek wielkiej ilości zadań mobilizacyjnych zmuszeni jesteśmy utrzymywać w czasie pokoju cały szereg „karłowatych” związków dla wykonania tych zadań. Etaty pokojowe wojsk lądowych nie tworzą, w związku z tym, elementarnych warunków dla należytego szkolenia wojsk oraz utrzymywania dyscypliny i porządku wojskowego.

3. System uzbrojenia przyjęty na podstawie protokołów ustalony jest zbyt sztywny i rygorystycznie określa drobne nawet szczegóły wyposażenia wojsk i techniki pomocniczej.

Natomiast w niektórych rodzajach uzbrojenia postanowienia protokołów nie przewidują niezbędnego rozwoju i postępu technicznego, szczególnie w tak ważnych dziedzinach jak środki OPL, np. rakiety przeciwlotnicze itp.

4. Mając na uwadze nasze możliwości ekonomiczne oraz wymienione usterki dotychczasowej organizacji opracowana została koncepcja nowej organizacji Sił Zbrojnych PRL.

Przy opracowaniu tej koncepcji wzięto pod uwagę następujące założenia:

a) możliwe zadania operacyjne naszych Sił Zbrojnych;

b) konieczność dalszego „zmechanizowania i uparcernienia” wojsk lądowych oraz udoskonalenia ich organizacji przy jednoczesnym znacznym zmniejszeniu ich ilości i liczebności;

c) konieczność utrzymania siły naszego lotnictwa i wojsk OPL OK na dotychczasowym poziomie;

d) rozwój jednostek pływających Marynarki Wojennej, w granicach ekonomicznych możliwości zakupu nowych jednostek;

e) radykalne zmniejszenie ilości i liczebności sztabów, szkół i kursów oficerskich, Akademii Wojskowych oraz jednostek i urzędzeń tyłowych.

5. Na podstawie naszych założeń operacyjnych Polska winna wystawić w czasie mobilizacji:

- dowództwo frontu wraz z niezbędnymi oddziałami²⁹;
- trzy związki operacyjne wojsk lądowych; z czego jeden – dla obrony wybrzeża;
- jedną armię lotniczą;
- siły Marynarki Wojennej;
- siły dla obrony przeciwlotniczej obszaru kraju;
- niezbędne oddziały zapasowe i tyłowe dla uzupełniania i zaopatrywania armii czynnej.

W związku z powyższym nowa koncepcja organizacyjna przewiduje na okres mobilizacji:

a) Wystawienie dowództwa frontu na bazie IC MON, jednostek frontowych; jednej–dwóch dywizji artylerii, jednej dywizji art. plot; jednej BAPanc, jednej –dwóch CBSap, jednej BPont, kilku oddziałów chemicznych i łączności oraz szeregu jednostek i urzędzeń tyłowych.

b) Wystawienie dwóch armii zmechanizowanych, każda w składzie: dwóch DP, dwóch DZ, dwóch DPanc, jednej BAA, jednej BAPlot, jednej DAPanc, jednej BSap, jednej cpcz, jednego ppont, jednego pułku łączności, oddziałów chemicznych i tyłowych.

c) Wystawienie jednego korpusu dla obrony wybrzeża w składzie: dwóch dywizji obrony wybrzeża, dwóch dywizji piechoty i jednej dywizji zmechanizowanej oraz korpusnego kompletu jednostek wzmocnienia. Daje to razem siedemnaście dywizji, z czego: pięć BZ, cztery DPanc, sześć DP i dwie DOW.

d) Wystawienie jednej armii lotniczej w składzie: dwóch DLM, dwóch DLSz (reorganizowanych w DLM), jednej DLB oraz jednostek armijnych i tyłowych.

e) Wystawienie sił Marynarki Wojennej w składzie: dyonu niszczycieli i dozorowców, brygady OP, brygady kutrów torpedowych, jednej dywizji lotniczej, jedenastu baterii artylerii stałej, dwóch pułków art. plot oraz jednostek pomocniczych i tyłowych.

f) Wystawienie sił OPL OK w składzie: czterech DLM, trzech BAPlot, czterech paplot, pięciu pułków radiotechnicznych oraz jednostek obsługi i tyłowych.

g) Utworzenie odpowiedniej ilości jednostek zapasowych, szkolnych i tyłowych dla uzupełniania i zaopatrywania armii czynnej (osłonę i ochronę komunikacji na terenie kraju biorą na siebie wojska KBW).

Ogólna liczebność Sił Zbrojnych wg planu mobilizacyjnego wyniesie ok. 700 tys. ludzi.

6. Dla wystawienia powyższych sił należy w czasie pokoju posiadać:

- a) W SOW i POW po dwie DZ i dwie DPanc w każdym oraz związki jednostek armijnych; Oprócz tego ze względów dyslokacyjnych na terenie POW dyslokować dwie brygady obrony wybrzeża jako związki dywizji.

²⁹ Jest to pierwsza koncepcja zorganizowania frontu polskiego w ramach Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego.

W WOW – dwie DP i jedną DZ oraz zawiązki jednostek korpuśnych.

Oprócz tego na terenie WOW dyslokować jednostki frontowe: jedną dywizję artylerii, jedną OBSap, jeden ppont, jeden paplot jako zawiązek BAPlot.

W ten sposób utrzymywać w czasie pokoju jedenaście dywizji, z czego pięć DZ, cztery BPanc i dwie DP oraz dwie BOW. Brakujące cztery DP utworzyć wg planu mobilizacyjnego.

Powyższa koncepcja oznacza zmniejszenie ilości dywizji w porównaniu z wziętymi na siebie ostatnio zobowiązaniami:

- w czasie pokoju – o 6 dywizji;
- w czasie wojny – o 8 dywizji.

b) Wojska Lotnicze i OPL OK utrzymywać w dotychczasowym stanie, tzn. sześć DLM, dwie DLSz (reorganizowanych w DLM), jedna DLB, trzy BAPlot, cztery paplot, pięć pułków radiotechnicznych.

c) Marynarkę Wojenną utrzymywać w składzie bojowym zbliżonym do wojennego, bez jednostek pomocniczych i tyłowych.

7. Zrealizowanie powyższej koncepcji wymagać będzie zreformowania następujących zasadniczych jednostek:

- sześciu dywizji piechoty;
- pięciu brygad artylerii;
- dowództwa korpusu pancernego wraz z jednostkami korpuśnymi;
- dwóch szkół oficerskich;
- jednego pułku saperów oraz całego szeregu innych oddziałów.

Ogółem stan liczebny Sił Zbrojnych można zmniejszyć o około 69 000 wojskowych, zachowując około 205 000 wojskowych.

W tym wypadku redukcji podlegaloby 11 000–12 000 oficerów.

Przyjęcie powyższego wariantu organizacji Sił Zbrojnych pozwoli w ciągu 1957–1960 r. zmniejszyć budżet MON o ponad 12 mld zł, zaś sumy przeznaczonej na import o około 580 mln rubli, rezygnując całkowicie z zakupu nowych jednostek pływających, nowych samolotów bombowych oraz transporterów opancerzonych i typowych ciągników.

8. Mając jednak na uwadze udoskonalenie organizacji wojsk lądowych i przystosowanie etatów pokojowych do minimalnie niezbędnych warunków szkolenia i porządku wojskowego, należałoby wszystkie dywizje zorganizować wg etatów typu „A”.

Wymaga to zwiększenia etatu trzech DZ i dwóch DP o około 15 000 wojskowych.

W ten sposób etat pokojowy Sił Zbrojnych wynosiłby 220 000 wojskowych.

Zwiększenie wojska o 15 000 ludzi wymagać będzie jedynie wydatków na utrzymanie żołnierzy, co wyrazi się kwotą około 500 mln zł na lata 1957–1960.

9. Reasumując można stwierdzić, że w wyniku dokonanej redukcji wprawdzie zmniejszy się ogólna liczebność Sił Zbrojnych, jednak zdecydowanie zmieni się ich charakter.

Korzystnie zmieni się stosunek pomiędzy rodzajami Sił Zbrojnych, a szczególnie między wojskami lądowymi i lotnictwem. Ciężar gatunkowy lotnictwa w składzie Sił Zbrojnych wzrośnie, co jest właściwe dla prawidłowo rozwijających się nowoczesnych armii.

Korzystnie zmieni się również stosunek pomiędzy dywizjami piechoty a dywizjami zmechanizowanymi i pancernymi, na korzyść tych ostatnich, co również cechuje nowoczesne armie.

Siły Zbrojne PRL będą całkowicie zmotoryzowane i bardziej niż dotychczas przystosowane do prowadzenia działań bojowych w warunkach użycia broni atomowej.

10. Gdyby jednak ogólna sytuacja polityczna wymagała utrzymywania przez PRL większej ilości związków taktycznych względnie utrzymywać związki taktyczne w większej gotowości bojowej, wówczas istniałaby konieczność udzielenia nam przez innych uczestników Układu Warszawskiego pomocy finansowej i zbrojeniowej.

Pomoc tego rodzaju mogłaby być również wyrażona np. w formie wydzierżawienia nam przez ZSRR pewnej ilości jednostek pływających lub samolotów bombowych itp.